

Μαρίνος Κώστας, Δάσκαλος - ερευνητής

21 Αυγούστου 2004 Παρουσίαση του βιβλίου του Κώστα Μαρίνου "Αποκουρίτες Αγωνιστές του '21"

Η ομιλία του συγγραφέα κ. Κώστα Μαρίνου

Κυρίες και κύριοι,

Μετά από την εμπειριστατωμένη ομιλία του καθηγητή κ. Κώστα Μαραγιάννη, λίγα θα μπορούσε κανένας να προσθέσει, γιατί ο εκλεκτός ομιλητής, μας είπε τόσα ενδιαφέροντα πράγματα, πολλά από τα οποία, ομολογώ, ποτέ δεν είχαν περάσει απ' το μυαλό μου.

Θα μπορούσε, ωστόσο, να τεθεί το ερώτημα:

Γιατί επιλέχτηκε το μικρό και δυσπρόσιτο αυτό χωριό, για την παρουσίαση του βιβλίου μου και μάλιστα την πρώτη, στο κοινό; Η απάντηση στην υποθετική αυτή ερώτηση, θα μπορούσε να έχει δυο σκέλη; Η πρόσκληση του δραστήριου προέδρου του Συνδέσμου των Απανταχού Αργυροπηγαδιτών, του Γιώργου Κωνσταντινίδη, ήταν τόσο ρητή και πειστική, που δεν επιδεχόταν αντιρρήσεις. Είναι άλλωστε πασίγνωστες οι πολιτιστικές και ποικίλες άλλες δραστηριότητες αυτού του Συνδέσμου, μεταξύ των οποίων και η ενταγμένη στις εορταστικές εκδηλώσεις του δήμου, σημερινή «Γιορτή των Γονέων», που μόνον επαίνους θα μπορούσε κανένας να διατυπώσει.

Σημαντικός, ωστόσο, είναι και ένας λόγος, που εκπηγάζει από το ίδιο το Αργυροπηγάδι, το Γκερτοβό, κατά την παλιά του ονομασία. Αυτή η αετοφωλιά, κυριολεκτικά και μεταφορικά, του Αποκούρου, κατέχει από τα χρόνια του μεγάλου Αγώνα του '21 ακόμα, μια σημαντική, και μάλιστα διπλή πρωτιά. Έδωσε, όχι μόνον τους περισσότερους, από όλα τα γύρω χωριά αγωνιστές, αλλά και τον πρωτοκαπετάνιο της επαρχίας, το στρατηγό Κώστα Σιαδήμα.

Λίγα λόγια για το βιβλίο.

Η κατευθυντήρια σκέψη που με ώθησε σ' αυτό το εγχείρημα, ήταν η ενδόμυχη επιθυμία, η αγωνία μου σωστότερα, να ανασύρω απ' την αφάνεια τους Αποκουρίτες, που έδωσαν το μεγάλο παρόν στην Εθνική προσπάθεια του 1821 και, ανάλογα με τις δυνάμεις του ο καθένας, συνέβαλαν, τόσο στη διαμόρφωση της νεότερης τοπικής ιστορίας, όσο και στην εγκαθίδρυση του πρώτου ελεύθερου ελληνικού Κράτους, ύστερα από 2000 χρόνια ξενικής κυριαρχίας και καταπίεσης.

Οι δυσκολίες σε ένα τέτοιο εγχείρημα, είναι πολλές, με βασικότερη την έλλειψη αξιόπιστων πηγών. Έτσι, ενώ απ' τη μια μεριά αγνοούμε την πρόσφατη -αλλά και την παλαιότερη- ιστορία του τόπου μας, από την άλλη τη μαθαίνουμε στρεβλωμένη και παραποιημένη, «φτιασιδωμένη» θα έλεγα και ωραιοποιημένη από τους μύθους που ακολουθούν πάντα τα μικρά και πιο πολύ τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα. Και ο αγώνας της Εθνικής Παλιγγενεσίας, είναι το κατ' εξοχήν μεγάλο γεγονός στην ιστορία του νεότερου Ελληνισμού.

Σ' αυτά τα πλαίσια, πέρα από την έρευνα για τους αγωνιστές, που καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση του βιβλίου, επεχείρησα να προσεγγίσω ακροθιγώς έστω, μερικά γενικότερα ερωτήματα όπως:

Γιατί το άλλοτε κραταιό Βυζάντιο καταλύθηκε το 1453 και προπαντός γιατί χρειάστηκαν 400 ολόκληρα χρόνια για να ανατείλει το 1821; Και ακόμα ποιες δυναμικές αναπτύχθηκαν και ποιες διεργασίες και μετασχηματισμοί επισυνέβησαν στο διάστημα της σκλαβιάς, ώστε από τα λείψανα του πολυεθνικού θεοκρατικού Βυζαντίου να αναδυθεί ένα σύγχρονο, κοσμικό, ελληνικό κράτος;

Παράλληλα, επεχείρησα να «καταγγείλω» κάποιους από τους μύθους – παγίδες, που νοθεύουν τη συλλογική μνήμη- και την ιστορία. Θα πρέπει λ.χ. να ξεκαθαριστεί μια για πάντα, πως, παρά την επικρατούσα άποψη, ούτε η ελληνική γλώσσα, ούτε η χριστιανική Πίστη απειλήθηκαν ποτέ σοβαρά από τους Τούρκους. Το ίδιο και για την Παιδεία. Τα σχολεία που ιδρύονταν και λειτουργούσαν όπου και όταν εξασφαλιζόνταν οι απαραίτητες προϋποθέσεις, δηλαδή, οικονομικά μέσα, δάσκαλοι και μαθητές, καταρρίπτουν το μύθο για τα λεγόμενα «κρυφά σχολεία».

Όσο για την Ελληνική – την Εθνική δηλαδή- Συνείδηση, αλληπάλληλες τραυματικές πολιτικοθησκευτικές συγκυρίες την απώθησαν στο περιθώριο και τελικά την έθεσαν σε

«αναγκαστική χειμερία νάρκη» για 15 σχεδόν αιώνες, και μόνο στις παραμονές του 1821 αναδύθηκε και πάλι στην επιφάνεια.

Για όλα σχεδόν αυτά τα ερωτήματα, έδωσε απαντήσεις πριν από 170 χρόνια, ένας πρωταγωνιστής της Επανάστασης, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Ας τον παρακολουθήσουμε.

« Ο σουλτάνος», γράφει στα απομνημονεύματά του, «ήρθε εις το ζερβί χέρι και έκαμε ζάπι την Ανατολήν όλην. Το χοντρό δάκτυλο της άλλης χειρός, ο βασιλέας της Κωνσταντινούπολης των Ρωμαίων, ερωτούσε τα δυο δάκτυλα πλησίον του, τον κλήρον και τους πολιτικούς: Τι είναι τούτο; Ο λαός ήταν τότε το λιανό δάκτυλο και το ψηλότερο, το γειτονικό του ήταν οι έμποροι και οι σπουδαγμένοι.

Το χοντρό δάκτυλο λοιπόν ερωτούσε τον κλήρο και τους Μινίστρος, τι είναι τούτο; Αποκρίνοντο: Ο Θεός θα τον χάσει (καταστρέψει), ας ψάλουμε το «Νίκας κατά βαρβάρων δωρούμενος». Και άκοπη, νύχτα και ημέρα η ψαλμωδία τους. Τα τροπάρια όμως, μη συντροφευμένα από πέτρες και λιθάρια, από άρματα, δεν εμπόδισαν το Σουλτάνο να πηδήσει εις την άλλην γραμμήν της χειρός και να πάρει την Αδριανούπολιν. Έστησε έπειτα και κάστρο εις το βλέφαρο της πόλης, εις τον Βόσπορον. Δεν έπιασαν τα άρματα να κινηθούν πανστρατιά οι χριστιανοί, όταν εκτίζετο το κάστρο. Ο Βασιλέας λέγουν ότι ήθελε πόλεμον, να βγει από την πολιτείαν να πολεμήσει, οι Μινίστροι και ο κλήρος τον αντέκοψαν, θαρρευμένοι οι πρώτοι εις την ψευδοπολιτική τους, οι άλλοι εις τες ψαλμωδίες τους.

Έπειτα από ένα χρόνο, ο σουλτάνος έριχνε το χοντρό δάκτυλο (τον αυτοκράτορα) και εκάθιζε εκείνος στον τόπον του. Τα τέσσερα πνίγουν το ένα, δεν εσυγγνώμισαν κλήρος, μινίστροι, εμπορικό και λαός να καταβάλουν τον σουλτάνο. ΟΙ μινίστροι και ο κλήρος εμπήκαν εις το πιλάφι μαζί με το σουλτάνο και έτρωγαν. Ο λαός λιανός, ακέφαλος. Οι έμποροι και οι πεπαιδευμένοι έφυγαν και επήγαν εις τα βασίλεια της Δύσης».

Και συνεχίζει:

«Χαλιώντας η Κωνσταντινούπολη επυκνώθη ολούθε το σκοτάδι της δουλείας, το λιανό δάκτυλο, ο λαός, έμεινε εις την τυραννία των τριωνών, Σουλτάνου, αρχόντων και κλήρου. Οι

σπουδαγμένοι και μέρος εμπόρων εσκόρπισαν εις την Ευρώπην και οι διαβασμένοι με την σοφίαν των εφώτισαν τους αλλοεθνείς. Αν απ' το λαό έβγαινε κανένας προκομμένος, έξυπνος, τον έπαιρνε το πετραχήλι, ή ο προεστός δια γραμματικόν του, ή τον προσκαλούσεν εις την Ευρώπην ο θεός του, ο αδελφός του ο έμπορος, και πάντα ο λαός ελιάνευε, διάφοροι και από διάφορες τάξεις, είτε από στενοχώρια ή δοξομανία ετούρκευαν και το γένος εφύραινε».

Και πιο κάτω:

«Οι έμποροι εις τα βασίλεια και όσοι νέοι εσπούδαζαν εις τα πανεπιστήμια και όσοι άλλοι ξενιτευόμεθα και μας έφευγε η αποκαρωμάρα και το χασμωρητό της δουλείας και ο φόβος της τυραννίας και εβλέπαμε τα αγαθά, τα μεγαλεία των άλλων εθνών, τες τιμές που εχαίρετο η πίστις των χριστιανών, εμαθαίναμε και ποίους είχαμε προγόνους φοβερούς, ορεγόμεθα και ημείς την αναγέννησίν μας και τες παλαιϊκές δόξες της Ελλάδος. Άρχισαν σχολεία και έβγαιναν παπάδες προκομμένοι και λαϊκοί καλοί και εφωτίζετο ο λαός.

Ο Ρήγας Φερραίος εστάθη ο μέγας ευεργέτης της φυλής μας. Το μελάνι του θα είναι πολύτιμο ενώπιον Θεού, όσον το αίμα του άγιο. Έγραψε τροπάρια άλλο σόϊ, που εβίαζαν τα τέσσερα να συγνωμίσουν.

Εφάνη και ο Κοραής έπειτα από το Ρήγα, άνθρωπος με νου, διότι επαρακίναε τους σοφούς σαν αυτόν να γράφουν απλά ν' ακούει ο κόσμος και να μην είναι η σοφία των ήλιος βασιλεμένος.

«Ας έλθομεν τώρα εις το προκείμενον», συνεχίζει. «Ο Ρήγας και ο Κοραής ήτον έμποροι, και οι Ζωσιμάδες και ο Βασιλείου και οι άλλοι βοηθοί του γένους, Έμποροι ήτον και άνθρωποι του λαού, οι καπιταναίοι της Ύδρας, Σπετσών και Ψαρών και οι νοικοκυραίοι, νέα μεγάλη δύναμις της Ελλάδος τα καράβια. Το είπε και ο Θεός των Ελλήνων, πως η σωτηρία της Ελλάδος είναι η θάλασσα, με το χρησμό του να σωθούν οι Έλληνες εις τα ξυλόκαστρα (ξύλινα τείχη). Δεν εννοούσαν οι Αθηναίοι το μαντείο, ο Θεμιστοκλής το εξήγησε, διότι ήτον πολιτικός βαθύς και πατριώτης.

Η Γαλλική Επανάστασις και ο Βοναπάρτης έκαμαν και άνοιξαν τα μάτια τους οι άνθρωποι καλύτερα, οι πόλεμοι με τα βάσανά τους και με τα δάκρυά τους ερρίζωσαν το δίκαιον εις τον κόσμον, εγνωρίσθησαν τα όρια της εξουσίας και της

υποταγής, οι βασιλείς δεν είναι πλέον θεοί επί γης σαν πρώτα, έπεσε η μπαρμπούτα, το κόνισμα έκαμε κατάχρησιν της χάρης του, η δικαιοσύνη είναι βασίλισσα και θαυματουργή εικόνα των ανθρώπων».

Θα μου επιτρέψετε, δυο σύντομες παρατηρήσεις.

1. Ο Κολοκοτρώνης, αν και αγράμματος, φαίνεται καθαρά, πως είχε σαφή γνώση της ιστορικής διαδρομής του Ελληνισμού και του ρόλου τον οποίον έπαιζαν, τόσο οι διάφορες ομάδες των υπόδουλων Ελλήνων και ιδιαίτερα ο κλήρος και οι «πολιτικοί», όσο και οι ιδέες περί ελευθερίας, δικαιοσύνης κλπ, που αφού καλλιεργήθηκαν και καρποφόρησαν στην Ευρώπη, «μεταλαμπαδεύτηκαν» στην υπόδουλη Ανατολή, και έκαμαν τελικά τους Ρωμιούς, να ξαναγίνουν «Έλληνες».

2. Χαρακτηριστικό αυτής της φάσης του Ελληνισμού είναι πως οι Άρχουσες τάξεις, «οι Μινίστροι» και η Εκκλησία, όχι μόνο απουσίασαν απ' αυτές τις διεργασίες μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας, αλλά και τάχθηκαν στο πλευρό της Εξουσίας. «Εμπήκαν εις το πιλάφι μαζί με το σουλτάνο κι έτρωγαν» για να χρησιμοποιήσω τα λόγια του Κολοκοτρώνη.

Κλείνοντας τέλος την ομιλίαν μου θα πω επιγραμματικά, πως στο βιβλίο για το οποίο γίνεται λόγος,

- Προσπάθησα να μην αναλωθώ σε ωραιοφάνταστα παραμύθια για να κολακέψω καταστάσεις ή να υπηρετήσω σκοπιμότητες.
- Θέλω να πιστεύω πως μετακίνησα το λιθαράκι της γνώσης λίγο πιο μπροστά από εκεί που το βρήκα.
- Είμαι, τέλος, βέβαιος πως κατέθεσα, όση καλή θέληση μπορεί να διαθέτω.

Ευχαριστώ.